

LA ILUSTRACIO LLEVANTINA

REVISTA ARTISTICH-LITERARIA DE

CATALUNYA VALENCIA
MALLOPRA Y ROSSELLO
ANY 1900

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

Revista desenal d'arts, ciències, literatura y actualitats.

Comprén el mohiment intel·lectual y polítich del món enter y, en particular, de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló.

Está á l'altura de les millors Ilustracions extrangeres.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

ESPANYA

L'any 1900.	20	pessetes.
Número sol	0'75	'

EXTRANGER

Europa. — L'any 1900.	25	franchs.
Demés pahissos.	30	'
Número sol.	1	'

Redacció y Administració: Trafalgar, 9, principal, 1.ª — BARCELONA

SUMARI DEL NÚMERO 5

GRABATS: Grau de Valencia: Pas de la barca á Nazareth. — † Dr. D. Frederich Trémols y Borrèll, eminent botànich (retrato per J. Pahissa). — Primavera (dibuix de J. Diéguez). — Exposició de Paris: Pont d'Alexandre III; Entrada del mateix. — La filla del mar: retrato del autor, escenes culminants y principals personatges del drama (dibuixos de F. Sardá y A. Casanovas). — El Col·legi de Sant Jordi: Retrato de'n F. Flos y Calcat, fundador y director; Escut decoratiu; Vista de la sala elemental; Vista de la sala de Pàrvuls; Oració d'entrada á les classes del mateix, lletra de Mossen Jacinto Verdaguer y música del mestre Millet; Grupo d'alumnes del Col·legi; Los Xiquets de Valls, plafó decoratiu existent en el Col·legi (dibuix de J. Gosé). — Palma de Mallorca: Interior del Saló del Circol Mallorquí. — Caricatures polítiques (dibuixos de A. Utrillo).

TEXT: Croquis barcelonins: Confidencias d'un porter, per E. Boixet (ilustracions d'A. Mestres). — El doctor Trémols, per R. — Revista extrangera, per Lluís B. Nadal. — La filla del mar, per W. Coroleu. — Fragment de La filla del mar, per A. Guimerá. — Lo Col·legi de Sant Jordi, per M. S. — Himne á Sant Jordi, per Francisco Flos y Calcat. — Los Xiquets de Valls y llurs castells, per Joseph Aladern. — Revista política d'Espanya, per J. Guell y Mercader.

GRAU DE VALENCIA: PAS DE LA BARCA Á NAZARETH.

CROQUIS BARCELONINS

CONFIDENCIAS D'UN PORTER

—Que si'n podria contar de coses!... — feu el Bernat ab una rialleta plena de dolenteria y tot cargolant un cigarrillo. — Ja ho crech!... moltes més de les que's pensa. Miri: després del confessó y del metje, no hi ha en aquest món ningú que sàpiga tants... tants... còm vol que li digui?... tants misteris socials com el porter. Si, senyor; no ho dupti, y's comprèn. Un home qu'està desempenyant una porteria (parlo naturalment d'un que sigui llest, intel·ligent), veu molt y s'entera no tant sols de'l que passa dins de la casa, sinó també dins de les altres del vehinat, y de lo que va averiguant avuy aquí, demà á la dreta, l'endemà passat á l'esquerra, en treu una infinitat de datos y de *inconsecuencias* fins á poguer ferne una historia que no hi falti res.

Va fer una pausa pera encèndrer el cigarrillo; y després de tres ó quatre xuclades, segui dihent ab cert aire de superioritat:

—Miri: jo desde que vaig ser assistent del coronel *Jimenas*, que m'estimava molt, perque la vritat es que d'assistents com un servidor no'n corrien gaires allavors, y ara encara menos, vaig aficionarme á llegir; com que á casa del coronel tenia

molt poca feyna y hi havia allí una *biblioteca* que donava gust, me feya cada tip d'histories y de noveles que no li dich res. Després m'ha seguit l'afisió y tot lo que'm cau á les mans m'ho empasso. No hi puch fer més. Donchs *bueno*; cregui que si un servidor sapigués un xich més de lletra, me faria novelista, ¿sap? y estigui ben segur que escriuria més d'una y de dugues y de quatre noveles de les grosses, d'aqueixes ab cromos, que tarden sis mesos á publicarse, no més qu'agafant per argument les coses que jo he anat esbrinant en els cinch anys que porto d'estar en aquesta casa.

—Ho crech, Bernat, ho crech: y es llástima que vostè no tingui, com diu, un xich més de lletra, perque podria retratarme una munió de tipos y de quadros molt curiosos.

—Moltíssim. Ja veurà: cada casa es un món, oy? Donchs jo en conech més de mitja dotzena de móns. Ja veu si tindria materia pera fer *cuartillas* y *cuartillos de á real la entrega en toda España*.

—Prou que m'ho penso. Solzament d'aquesta casa ja se'n podria treurer tota una novela: vritat? Èsclafi en Bernat una rialla, mogué'l cap y mi-

rantme ab son aire tot garneu, va afegir; escoltant-se á si mateix y prenent una entonació mitj enfática, mitj maliciosa:

—Vostè qu'escriu en diaris y revistes, el dia que vulgui fer una novela y no sápigam per hont comensar, no ha de fer més qu'una cosa: vé aquí y

m'ho diu. Y jo n'hi donaré de materials á l'alsada d'un campanar: ja podrà triar al seu gust. No més que ab els meus estadants ne tindrà prou pera un parell de tomos.

—Home, comensi per fermen dos quartos — vaig dir, picat per la curiositat.

Y ell, molt satisfet de poguer fer ostentació de les seves qualitats d'observador y de narrador, les emprengué de la següent manera:

Pues principiemos por el principio, com diu una novela molt bonica que precisament ara estich llegint d'en Pérez Escrich, un dels autors que m'agradan més. Al *entresuelo* hi viu el senyor Gil, un home solter, vell, molt rich, segons tinch entès y també molt nafrat. Sempre estossegant, sempre ab dolors reumáticos que de vegades li fan fer uns xisceles que's senten de tota la casa. Està sol, es á dir, sol ab una minyona, la Mercè, una xicoteta de trenta anys, molt bona moxa, que va entrar á servir al seu amo quan era encara una nena de quinze ó setze, y qu'es cuinera, cambrera... y tot lo que vulgui: m'enten? Y pera que vegi vostè lo que son les coses: el senyor Gil... — li he dit que havia sigut militar? — donchs si, era militar, comandant de caballeria, avuy retirat, y d'un geni orgullós que sembla que *dingü'l* podia aguantar. Tractava als soldats pitxó que si fossin negres, y els mateixos oficials tremolavan devant d'ell. *Pues* com li deya, pera que vegi vostè lo que son les coses, ara es ell qui tremola. La Mercè, sab? el tèn dins del puny y'l fa marxar *paso redoblado* quan y com á ella li dona la reyal gana. Ella mana, ella fa y desfà, ella maneja els quartos, ella es la mestressa, y al *comandante Furor*, com l'anomenavan avans, aquell fiero qu'ab una mirada y un renech espan-

tava á la gent, l'té ara més manso qu'un xay. De vegades prou tracta de sublevarse y de fer l'home; però cá!... no l'hi surt... el té tan dominat ella, que als deu minuts d'haverse volgut pronunciar ja'l veu altre cop vensut y humil. Y sap com s'ho fa la Mercè pera aufegar qualsevol *pujo de independència*? Donchs no té més que dirli, com jo li he sentit dir: «Miri, si'm torna á venir ab romansos, agafo el baül y'l planto: m'enten?...» y ja té al comandant esfarehit y suant d'angunia.

El principal l'habitan els amos de la casa: don Andreu Riumoll, la seva dona y les dugues noyes: la Pilar y la Paquita. Ell es un senyor d'uns xexanta anys, menut, magre, desnarit, de parlar dols, aixis tot nyau, nyau; però Deu l'enguart á vostè de tenir tractes ab ell. Sembla qu'es una pessal... Va comensar per ser procurador, però no's cregui: procurador de quarto el rengle, sense titol; cantava els goigs de Sant Prim, y més d'un cop s'en va anar al llit sense sopar. Però va tenir la xamba d'arreglar l'administració d'unes finques d'un senyor que estava molt bé, viudo, malaltis, sense fills, y al qual va sapiguer enganyar ab tan salero, qu'á la seva mort el va instituir hereu de confiança. La fortuna havia d'anar á uns parents pobres, però el senyor Riumoll se va quedar ab lo bo y millor y els parents no'n van veurer més que'ls rosegons. Després don Andreu, que s'havia ja enllopolit, va empendrer un dels negocis que donan més: el d'usurer, y sembla qu'ha sigut l'escanya-pobres més murri que hi havia á tota la barriada del Padró. Fins qu'un dia, un pobre home á qui no havia deixat més que la camisa que portava sobre li va enjegar un parell de tiros que desgraciadament no li van fer cap mal. Els pillos sempre tenen sort!... es ben cert!... Però aleshores va agafar por y com que ja tenia fets els seus... y els dels altres, va retirar-se del negoci y vingué á viure en aqueixa casa comprada tres anys avans.

Es l'home més escarransit, més empipador, més hipòcrita y més dolent que conech. Y més... com li diré?... més amo de casa qu'he conegut. Si un estadant puja correns les escales, ja té por que li fassi malbé'ls esgrahons. Si un altre deixa caürer

una gota d'ayga al terradet ó al cel obert, ja'l té tot neguitós. Si li demanan que fassi posar una rajola li venen ganes de plorar y no cal que li digui si s'horroritza quant algun llogater li fa veurer la necessitat de que li cambien el paper del menjador que cau a trossos. El primer de cada trimestre me fa pujar els recibos y té un disgust y s'estira els cabells si a mitjdia hi ha algu que no ha pagat.

La seva senyora es una bleda: una infelís que *ni corta ni pincha*. De les dugues noyes, la gran, la Pilar, es lletja com un pecat, jeperuda y més dolenta que son pare. La segona, la Paquita, es molt bufona, molt: ja hauria de ser casada, però... no ho es.

Y en Bernat afegi ab son aire maliciós y baixant la veu:

—Afiguris que l'any passat va estar vint dias fora de casa. Els seus pares varen fer córrer la veu de que la noya havia anat a passar una temporada a casa d'una tia seva... a Mataró. Però jo sé qu'aqueixa tia era un tinent de cassadors que se l'havia endut no gayre lluny d'aquí. El tinent ja s'hi hauria casat, perquè's pensava que la xicota tindria bon dotet; però don Andreu, qu'es cas de donar res!... Se va estimar més guardar la noya tarada qu'asfluixar la mosca. Aixó sol li donará una idea de qui es aquest home... ¿oy?... Y encara n'hi podria contar altres de molt crespes, però... ja veurá, es l'amo de la casa, el meu principal com qui diria, y no m'estaria be treureli's drapets al sol: vritat?...

En Bernat cargolá un altre cigarrillo y després d'encendrel, continuá:

—El primer pis l'habita el doctor Planetes, especialista en malalties de l'esquena. Es un senyor d'uns quaranta anys, molt viu, molt llest, però'm sembla que de malalts no'n té massa. A l'hora de visita, de 4 a 6, no hi veig may pujar *dingú*. No sé com s'ho arregla; però el fet es que té cotxe abonat, molt bona taula, cuynera y cambriera etcétera, etcétera. Va sempre fet un *milor* ab cada brillant als dits y al pit de la camisa... No sé com s'ho fa, perquè posició ja sé jo que no'n té y que malalts ne deu arreplegar un cada set setmanes... Vritat es

que donya Guadalupe, la seva senyora, es una de les dones més maques que hi hagi a Barcelona.

—Ah! Bernat... Bernat!... — vaig fer — no sigueu mala llengua...

—Qui? jo?... — digué'l porter ab aire tot innocent. — Ay, no senyor, no's pensi pas que vulgui dir res de mal... Deu m'en guart!... però lo qu'es maca, *vaya* si ho es donya Guadalupe... una cubana fins allí... ab uns ulls... y una carona y un deix tan xamós quan enrahona. Pera mi es la vehina més simpática de tota la escaleta.

—Y al segon pis, qui hi viu?

—La familia Ginebrosa: pare, mare, una germana d'ell, un nebot d'ella, cinch fills — dos xicots ja grans y tres noyes — una criada, dos gossos, un gat, un lloro y quatre cadeneres. Es la casa dels crits y de la tabola. Quant els hi dona per estar alegres, sembla qu'es allò una casa de ximples; quant els hi dona per barallarse, sembla una casa de boigs. Passan setmanes que tot va a doll y allavoras vinga fer barrila y ápats y gresca; però després venen setmanes que no hi ha una pesseta a la calaixera y allavoras tots tenen una cara fréstega y hi ha cada escándol... Crida la mare, crida la cunyada, crida'l nebot, cridan els noys, cridan les noyes, crida la minyona y tothóm crida, menos el pare, que reparteix garrotada *que te crió* a dreta y esquerra y restableix aixís la tranquilítat y l'ordre. Encara no he pogut esbrinar quin ofici té. Penso que cap, com no sigui el de jugador.

En cambi, als estadants del tercer pis no se'ls sent may. Son dos: marit y muller: ell se diu don Agapito Villapedrosa, es castellá y empleat del govern: ella se diu donya Antoñita, es valenciana y molt maqueta. Son intims ab els del primer pis: el metje y la seva dona, y crech que *Cuba y Castilla hacen muy buenas migas* y Catalunya y Valencia també.

—Bernat... Bernat...

—No, si no vull dir res... — feu el narrador ab sa rialleta maliciosa — però veurá... un hom veu el que veu y... veliaqui.

Lo més salat es que don Agapito fa ja quatre mesos que no ha pagat un centim de lloguer...

—Què diu?... Y don Andreu li consent?

—Li consent perquè li té por. Ja veurá: un mati que jo li vaig pujar el recibo al senyor Villapedrosa, va contestarme tot frescal:—*Oye, ya puedes lle-*

varte otra vez ese papelucho á la portería. Cuando me venga bien lo recogeré. Andando. — Jo, está clar, vaig anar tot seguit á dirho á don Andreu, que's posá fet una fiera y va enviarme de nou á casa del castellá pera dirli que volia els quartos immediatament. Don Agapito, va enjegarme á dida anyadintme:—*Oye, le dices de mi parte al estúpido de tu amo que no pago, porque no y porque no me da la gana y que si quiere saber más, aquí me encontrará.*— Jo baixo correns altra vegada á donar la resposta y no vulgui sapiguer la enrabiada de don Andreu. Sense acabá de pèndrer el xocolata s'enfila cap dalt, pica al tercer pis... y mitja hora després baixava tot moix, tot esgroguehit.

—Y donchs, què havia succehit?

—Segons vaig sapiguer després, el castellá, qu'es, com li he dit, empleat del govern, havia amenassat al amo ab ferli instruir un expedient, si'l tornava á marejar ab el lloguer de casa. Sembla que don Andreu no té les contribucions com cal: que la casa no paga la mitat de lo que tindria que pagar y que li poden donar un disgust dels serios. Per aixó l'amo está tremolant y no s'atreveix á fer res. Fa

un mes que mitj ploriquejant s'en va anar á trobar al don Agapito pera dirli que li perdonava els recibos atrassats, però que al menos se'n anés y li deixés el pis lliure, per un altre llogater. Y sap què li va respondrer el castellá?...—*Pero, hombre, no tengo ninguna gana de marcharme: aquí estoy muy bien; el piso es cómodo, tiene sol, buenas vistas, le gusta á mi señora y.. ea! que no me voy. Si usted quiere le daré dos duros más cada mes... cuando pueda, pero marcharme, no me marchó.*—Oy, qu'es tenir barra?

Anava en Bernat á seguir ses confidencies quan de sopte'l vaig veurer posar una cara tota humil y somrient, mentres que ab la má dreta's treya respectuosament la gorra. Don Andreu Riumoll—tot seguit vaig endevinarlo — entrava á la casa seva, emussolat, aclaparat, portant sens dupte en el cor y en el cervell l'imatge d'aquells recibos incobrables. Em dirigi una mirada recelosa, y en Bernat, fet un merengue digué, senyalantme:

—El senyor venia á preguntar... á quines hores reb el doctor Planetes.

E. BOIXET

(Ilustracions de A. Mestres.)

EL DOCTOR TRÉMOLS

Nasqué'l Doctor Trémols, l'il-lustre botánich catalá, en la riallera vila de Cadaqués el dia 10 de mars de 1831. Foren sos pares Fernando Trémols, apotecari de dita vila, y Na Maria Borrell.

Mostrá'l Doctor Trémols un amor sense trabes á la terra natal. Aixis que tenia un ó dos dias lliures s'en anava á aquell reconet de món, qu'havia corregut y esbrinat en totes direccions portat de ses aficions botániques y de son entussiasme excursionista. El primer empleo que va donar á sos estalvis fou el refer y embellir la casa de sos pares, aixecada prop del mar, hont volia finir sos dias com l'aucell que corra tot el món y se'n va á morir á la teulada que tingué son niu.

¡Pobre Doctor! No va poguer realisar el dols somni de tota la seva vida, y mori com el soldat que mor al peu del canó, sense haver deixat la cátedra, malgrat les ferides de son cos, y explicant en el deliri de l'agonia una llissó com si tingués á sos deixebles al devant.

En son poble tothom el coneixia y l'estimava, per lo mateix qu'era un sabi que's queya de bondat. Encara'l veig ab sa cartera al coll y'l magallet á la má, aprofitant les vacances de primavera, enfilantse per les montanyes de la seva terra en cerca de les plantes en flor. Per aquells encontorns no'n creixia cap qu'ell no ho sapigués; á fins les que brotavan en el bell mitj d'un avench anava á buscarles exposantse la vida, aprofitant ses grans condicions de gimnasta. Tenia una verdadera passió per el Cap de Creus, qu'es, se pot dir, lo que

dona carácter á Cadaqués, puig alli radica la clau del temps y la fita dels pescadors y mariners que vulgas que no tenen qu'anomenarlo y pensarhi tots els dias y á totes hores. El Doctor Trémols l'havia tan ben escorcullat qu'en aquell bossi de terra solzament, hi havia trobat moltíssimes especies desconegudes en la flora de Catalunya. Lo que l'entussiasmava més era qu'alli descubria plantes que creixien á l'altra part del Golf ó en les apartades terres del Africa Septentrional; essent com es aquella munió de roques, la terra més avansada de Catalunya cap al llevant, sembla que rebi les llevors que portan en ses ratxes els vents impetuosos ó en ses ales els aucells de pas.

Desde Cap de Creus, Pirineus amunt, el Doctor Trémols recorregué tots els valls y munts fins arribar á les congestes de la Maladetta. És admirable lo que pot fer un home tot sol, quan posa una voluntat de ferro al servey d'una afició incurable.

En Frederich Trémols, al acabar la carrera de Farmacia, feu oposicions y guanyá la cátedra de Quimica Inorgánica de la Facultat de Granada. Desd'alli fou traslladat á Barcelona, essent actualment Degá de la Facultat de Farmacia. Entre altres càrrechs honrosos, meresqué ser nombrat President de la Real Academia de Ciencias y Arts, formant part de la Comissió de Botánica de la mentada Academia últimament.

Una de les últimes excursions que feu, la realisá en companyia de varis eminents botánichs estrangers que vingueren á Catalunya per' estudiar les

DR. D. FREDERICI TRÉMOLS Y BORRELL

EMINENT BOTÁNICH. DEGÀ DE LA FACULTAT DE FARMACIA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Nat á Cadaqués el 10 de mars de 1831. — † á Barcelona el 21 de janer de 1900.

especies del genre *Hieracium* que creixen en les varies encontrades del Principat. Naturalment, sense el concurs del Doctor Trémols l'empresa hagués sigut difícil de debó, puig implicava una gran exploració per endavant. En cambi, guiats per el Doctor Trémols, varen anar drets al lloch (qu'ell coneixia feya temps) hont les especies s'hi trobavan. Com a resultat d'aqueixa excursió, se varen fer una serie de colleccions d'*Hieraciums* que's repartiren entre botànichs y Corporacions científiques, escrivint el Doctor Trémols un treball darrerament publicat per l'Academia de Ciències y Arts, del qual se'n fan grans elogis, ja que segons sembla son els *Hieraciums* una de les especies més difícils d'estudiar y de classificar que té la Botànica.

Era el Doctor Trémols un excelent quimich, un farmacèutich de primera, però lo qu'era, sobre tot, un botànich eminent. Tota la seva vida va concentrarla en la botànica, y si dues vides hagués tingut, totes dues les hi hauria consagrades, portat d'una afició irresistible. Si poguessim contar les hores que necessitá per la seva obra y'ls diners que hi ha invertit, nos quedariam sorpresos. Bè es veritat que contemplant son herbari se queda qualsevol meravellat de que aquell treball inmens l'hagi portat a terme un home sol.

Els doctors Ribas y Aransadi, professors de la facultat de Farmacia de Barcelona, ajudats per sos deixebles, han volgut honrar la bona memoria del Doctor Trémols, terminant el Catàlech del Herbari que deixá incomplet nostre gran botànich.

Ens deya don Marcelo Ribas Mateos, parlant del Doctor Trémols y son herbari: «La mort del venerable Trémols, representa una pèrdua irreparable per la botànica patria. Botànich eminent, laboriós, actiu; mestre carinyós, tan sabi com humil, era un entusiasta per la ciencia y per la juventut de les escoles.

«Uns 25 dias antes de la seva mort, varem fer una excursió botànica al Tibidabo; donava goig véurer la seva alegria al classificar les especies.—¿Segurament que vosté coneix tota la flora de Catalunya?—

vam dirli.—La flora de la regió catalana,—va respondre—es molt amiga meva, tant que la considero com amiga de casa. Molts m'han contat que, en les grans excursions pels Pirineus y el Montserrat, exposá la vida per recullir les especies que floreixen en el cim de les més altes crestes. Aixó solzament ho fan els verdaders y entusiastas botànichs; ¡quántes vegades el mateix Linneo, per haver una planta, queya rodant per entre'ls atrevits è imponents cingles de la Laponia!

«Una obra més que colossal es el seu magnífich herbari, sobre el que's llegeix escrit: *Herbarium Dris. Frid. Tremols...* «Si en nostre pais s'apreciavan aqueixes joyes científiques com se fa en el resto del món civilisat, ens deya el senyor Ribas Mateos, l'herbari del Doctor Trémols ocuparia el lloch preferent de nostre Museu Nacional. Es una collecció constituída per unes 23,000 especies, representació de totes les flores conegudes y estudiades. En ell se troban formes locals crítiques de importancia suma; especies en vies de formació (varietats) tan curioses y notables, que jo crech, que hasta el més llech en la materia, ab tal que los il·lustrat, s'entusiasmaria al contemplarles. Jo voldria que'ls aficionats a la Botànica estudiessen l'herbari Trémols, puig sens dupte es una obra monumental; en aqueixos llibres no hi ha errors; tot es veritat, si, com en aquell, están ben classificats els exemplars.

«Per últim, ens digué el senyor Ribas Mateos, per fer un herbari com el del Doctor Trémols se necessita gran forsa de voluntat, un privilegiat talent, consagrar tota la vida a lo mateix, sostenir correspondencia ab totes les societats y els botànichs del món: y aquí, a Espanya, s' necessita, a més de lo indicat, disposar d'un capital propi, no molt petit, degut a la falta absoluta de protecció dels que podrian y tenen obligació sacratissima de fomentar la ciencia.»

Si tinguessim qu'escriurer l'epitafi del Doctor Trémols, hi posariam el següent: Fou un sabi y un bo: la veritat y el bé eran els seus dos anhels; aymá follament a sa terra y mori com un just.—R.

REVISTA EXTRANJERA

La mort del general Joubert. — El seu successor. — Nou plan de campanya y sos resultats. — Les operacions en l'Orange y el Natal. — Mafeking. — Violació de la neutralitat portuguesa, aquiescencia de Portugal y resignació de l'Europa. — Declaracions de Mr. Delcassé. — Comissió boer a Europa. — Les grans pujances y la Xina. — El viatge de la Reyna Victoria a Irlanda. — L'atentat contra'l príncep de Gales. — L'estat polítich de l'Italia. — Obertura de l'Exposició de París.

La desgracia está provant als boers. No bastava la rendició y empresonament d'en Kronje; la més excelsa figura militar del Transvaal, el gran mantenedor de la independència, el general Joubert se'n ha anat d'aqueixa vida quan la seva feya més falta per la salvació del seu poble. Sa mort ha sigut per causa natural y ha produhit en les dues repúbliques germanes un dolor fondíssim. Però no ha

debilitat l'energia de llurs defensors, ans al contrari. El president Krüger ha renovat el coratge dels boers ab una proclama grandiosa, ab cites dels Llibres sagrats. Al general Joubert sel i ha donat successor desseguida, recayent l'elecció en una de les més brillants personalitats de la present guerra, l'héroie de la campanya del Natal, el general Botha.

PRIMAVERA

(Dibuix de J. Diéquez.)

Els efectes d'aquesta elecció s'han vist desseguida. El general Botha, més jove qu'en Joubert, no s'acontenta ab la resistència; se creu prou fort per pendre la ofensiva. Y'l nou plan de campanya ha donat ara com ara excelents resultats pels boers. Mentres el general Roberts, dormint sobre'ls seus llorers, està tancat á Bloemfontein, paralisat per l'esgarriosa perdua de cavalls que han fet desaparèixer les malalties, sens poder atendre á les necessitats dels seus soldats, vers soldats de luxo, que no entran en campanya si'ls falta una sola de ses comoditats, les columnes volants sufrenen terribles desastres en els mateixos contorns del quartel general. Primer Tabamhn, després Reddersburg, més tart Wepener. A l'hora en que escribim no se ha confirmat encara oficialment la derrota, que'ls despaigs particulars dels diaris inglesos donan per certa, de Meerkasfontein en que'ls boers han agafat á més de 900 homes. A Tabamhn prengueren set canons. Els resultats d'aqueixa acció ofensiva son, donchs, molt brillants pels federats, y ara veurem si logran aquests el que sembla ha de ésser el llur principal objectiu, tallar les comunicacions de lord Roberts. En aquest cas el generalissim y'l seu exèrcit quedarian moralment, y fins potser materialment, sitiats en la capital del Orange, al voltant de la qual diuen que'ls inglesos obren trinxeres, com si pensessin més en la defensa qu'en l'atach. Diuen també qu'alguns destacaments boers han passat l'Orange, invadint novament la colonia del Cap, y pels voltants de Kimberley se belluga encara l'insurrecció dels afrikaners sotsmesos al domini anglès, á pesar de les enèrgiques providències de lord Kitchener.

El general Buller tampoch se pot moure de Ladysmith, hont també els boers donan senyals de pendre la ofensiva, sens descuydar les formidables posicions que privan als inglesos de traspassar la frontera en aquella regió essencialment montanyosa. El llur campament d'Elandslaagte està continuament amenaçat per l'artilleria boer y les últimes notícies, encara molt vagues, son de que alli s'ha empenyat la lluyta ab gran energia.

Per sa part Mafeking espera encara als seus salvadors. Els inglesos, repetidament derrotats en la columna del coronel Plumer, han abandonat l'idea de socorre la plaça sitiada desde Kimberley y hi envian una expedició militar per la Rodhesia, violant la neutralitat del territori portuguès de Moçambich, ab aquiescència de les grans pujances y d'acort ab el Govern de Lisboa. Diuen que no es probable qu'aquesta expedició servezca de res per que lo versemblant es que, si arriba á Mafeking, sia á misses dites, ço es á darrers de maig, quan ja la guarnició, delmada y famolenca, haurá hagut de rendirse. Verament, per aquest resultat no calia comprometre la dignitat de Portugal.

Aquest, preveyent lo que podia esdevenirse á Europa devant del fet, se defensá en ple parlament

per boca de son ministre del Exterior, qui s'esforsa en demostrarnos lo que ja sabiam, qu'es que'l Portugal y l'Inglaterra son com carn y unglia. La Europa ha callat. Solament en la Cambra dels diputats francesa hi ha hagut qui s'ha cregut en el cas d'arrancar explicacions del govern respecte de aqueixa flamant violació de la neutralitat que vá á cometre el colós británich. El ministre de Negocis estrangers, Mr. Delcassé, després d'escatit l'assumpto en consell de ministres, ha dit que no era la Fransa la encarregada de vetllar per la neutralitat de les demés pujances, que'ls interessos francesos á l'África del Sur están á cobert d'un colp de má y que, si fossen vulnerats, el govern sabria defensarlos. Y s'es tirat terra sobre l'assumpto, que tal voldir aplanar l'interpelació de que'l govern ha sigut objecte per dintre un mes.

Però, á pesar de tants desenganys, els boers continúan empenyats en sollicitar l'acció de les pujances. Acaban ara de desembarcar á Nápoli per treballar á aquest objecte uns comissionats de les dúes repúbliques, als quals ha anat á juntarse el representant del Transvaal, doctor Leyds. Lo que no tragan els boers de les armes malament ho traurán de la diplomacia. La diplomacia no fa res per amor al prohisme.

* * *

Les pujances, que no gosan encararse ab el fort, agafan qualsevol pretext per amenaçar al débil. La Xina ho ha demostrat qu'es débil. El *perill groch*, de que tantes vegades nos han parlat els politichs especulatius, es ja menyspreat per la Europa y la América, y l'Europa y l'América espian tots els moments oportuns per posar la grapa sobre l'imens imperi del fill del Sol y de la Lluna, hont hi ha pasta per acontentar á tothom. Tots sabem lo dels arrendaments, nova y singularissima forma de conquesta, propia del segle qu'está agonisant; però es dubtós que aqueixos arrendaments basten per satisfer les concupiscències de les pujances, que no s'acontentarán segurament ab lo que no podem considerar més que com el primer capítol d'una historia que ha de desarrollarse dins de la nova centuria. Avuy les pujances tornan á amenaçar y li diuen al poder sobirà de la Xina: ó desfás la societat dels Bosers, qual existencia nos molesta, ó desembarcam tropes y ocupam el teu territori septentrional, á fi de que'ls nostres nacionals no sian víctimes de les maquinacions d'aquells.

La Xina probablement obehirá, perque no's creu ni es forta per resistir, ni tampoch hem vist que tinga aquella traydora ganseria del altre gran malfat, el poder turch, que tantes vegades s'ha rigut de la Europa.

* * *

El lector haurá extranyat, com un hom mateix, que haja fet tant poch tro el viatge de la Reyna

EXPOSICIÓ DE PARÍS: PONT D'ALEXANDRE III.

Victoria á l'Irlanda. Apenes hem vist que'ls diaris ne parlassen. La Reyna ha sacrificat per aqueixa visita son acostumat sojorn del continent, sense'l qual sembla que se li ha d'escursar la vida. Veritat es que també ha contribuït á aqueixa abstençió el desitx d'estar immediatament al aguayt de lo que's puga esdevenir en la cada dia més trascendental lluyta entaulada pel seu govern, que, segons dita de lord Roseberry, es una lluyta de defensa.

Es evident que'ls irlandesos no s'han entusiasmats ab aquesta visita, que no es de sobres oportuna. Els irlandesos s'han reviscolat al veure'l valor ab que'ls boers batallan per llur independència y s'han entusiasmats ab ses victories. Es cert que'ls soldats fills de l'illa dels Sants han complert el llur deber en l'Àfrica del Sur y la Reyna ha dit que anava á Dublin per darne les gracies, però'ls cors dels irlandesos no están ab ells. L'Irlanda gema continuament de l'opressió en que viu.

La recepció de la venerable sobirana en la verda Erin ha sigut purament oficial. Les salutacions, les aclamacions, els homenatjes eran segons rúbrica. La Reyna Victoria haurá trobat en totes parts el respecte; en lloch l'entusiasme. Els irlandesos li haurán agrahit la visita, que no deixa de ésser un gros sacrifici als seus anys; però aquest agrahiment no haurá anat seguit del escalf del amor. Els pobles oprimits no están ja en el cas d'esperar el remey dels monarques. La opressió no vé ja d'un, sinó de molts y ningú n'es personalment responsable. Podria culpase al sistema de governar, però'ls sistemes son impalpables.

Impalpable se feu també á les bales d'un anarquista de quinze anys, inexpert y feble, el fill de aqueixa Reyna y Emperadriu, ja casi frustrat hereu de la corona. En la estació del Nort de Bruseles tingué lloch l'atentat, errat com indicat queda. Uns moments de retard en la sortida d'un tren, y

prou. Després una pluja de missatges d'enhorabona al príncep de Gales, que per aquest colp s'ha escapat y pot cantar victòria.

El parlament italià ha sigut teatre de grans escàndols. L'oposició s'es feta tant atrevida que ha arribat á demanar la reunió d'una constituent ab menyspreu de la monarquia. Els escàndols promogueren la dimissió de la mesa, sens conseqüències graves, però'l govern del general Pelloux ha tingut l'energia suficient per dominar el conflicte y llançar de Montecitorio la llevor revolucionaria. Però ara tenim que al traure d'allí aquesta llevor l'ha escampada per tot el reyalme y tots sabem que no li

convenen gayres embestides, ni de caràcter parlamentari ni de caràcter popular, á una monarquia de tant tendres arrels plantada en territori ingrat y baix l'ombra mortal de gegantina cúpula que priva la creixensa y prosperitat de la planta.

Els atreviments de l'esquerra, conjurats de primer moment, no deixaran de portar cúa. A Italia hi ha una pila de gent desvagada per ohir les prèdiques revolucionaries, y el cos no s'alimenta de sobres per sostenir l'esperit serè y á prova de temptacions. La Italia es purament un poble d'apariències.

Demà passat obrirà el president de la República francesa les portes de la Exposició universal, la més grossa de les que ha celebrat París, y diuen també la darrera, perquè'ls parisenchs de luxo se senten en gran manera molestats del trasvals d'aqueixes festes extraordinaries de que tant s'aprofitan els comercians. El poble francès, y en nom del poble son govern, ho sacrifica tot al bon èxit de la Exposició. Se creu que podran sorprendres per mitx any les lluytes politiques internes que's desplegaran després de la clausura de la Exposició ab nova y més terrible furia.

La Exposició diuen qu'está atrassada. Faltan encara un parell de mesos per que tot estiga en son lloch. No hi ha qu'esperar que'ls grans visitants hi vajan avans del juny. Que'l certamen serà brillant ningú'n dubta. París no serà el cervell del món, com asseguran els parisenchs, però si que té'l privilegi de ferse la ciutat més atractiva. El món respondrà á la seva crida.

LLUÍS B. NADAL

12 abril 1900.

EXPOSICIÓ DE PARÍS: ENTRADA DEL PONT D'ALEXANDRE III.

LA FILLA DEL MAR

DRAMA EN TRES ACTES DE DON ANGEL GUIMERÀ

El públich que coneix l'autor de *Gala Placidia* y de *Mar y cel*, no podfa menys d'esperar ab impaciència y curiositat la seva última producció escènica. Veritat qu'aquesta s'havía estrenat ja en llunyanas terras, però com siga qu'era la primera volta que's feya á Espanya, conservava encara tot l'atractiu de

la novetat, despertant falagueras esperansas per los admiradors y Deu sab si n'hi hal del genial autor dramàtich de nostra terra.

Y vingué l'estreno, y tothom hi vá concórrer, qui per entusiasme, qui per lo senzill desitj de coneixer l'obra... y al sor-

tirne, si bé hi havia unanimitat de parers per lo referent á certs passatjes, no faltava qui discutís vivament la justesa de segons quins altres. En fi, las opinions eran un xich discordants, però com siga que'l drama conté bellesas de primer ordre y cops de má mestre, l'autor fou cridat á las taulas y ovacionat diferents vegadas, cada volta ab més foch y energia per la nombrosa concurrencia qu'omplia'l Teatre.

En bona veritat l'últim drama del Sr. Guimerá, no pot dirse que senyali una nova era per las sevas produccions. Els qu'han vist passar al genial poeta de la *Judith de Welf* á *La Baldirona*, de *La festa del blat* á *Mossen Janot*, de *l'Ànima morta* á *La Jarsa*, revelantse are com escriptor vigorós, are com observador satíric de costúms socials, are com afiligranat pintor de idilis, no es fácil qu'admirin en *La Filla del mar* una evolució més del talent del autor. Cert que'l Sr. Guimerá ha gosat fent per lo Teatre lo que Verdi per la música, ab sas maravellosas metamorfosis més variadas que las d'Ovidi y Apuleyo, però aquesta vegada més aviat diríam qu'ha tornat enrera, abandonantse plenament al romanticisme de la seva joventut, ab tot y que'ls temps de fi de sigle per que corrém no li sigan gayre favorables.

No es fácil esbrinar quina ha sigut la intenció del aplaudit autor dramátich al donar aquest pas tan original, però com siga que'l nom que disfruta está á prou altura, no hem de suposar qu'aquell siga fill d'un moment de deixadesa incomprendible en qui tantas probas de fecunditat literaria ens té donadas. ¿S'ha proposat el Sr. Guimerá tractar senzillament un assumpto poètic? ¿Ha volgut pintar tan sols un cuadro passional? Potser sí, però entre tant femli justicia y reconeguém que si l'obra no marxa ab las modernas tendencias, no deixa d'ostentar las mostrás de sa gloriosa paternitat.

Comensa el drama de que parlem, ab una escena de platja molt moguda y ben deixada. Diferents xicots y xicotas de la costa no fan més que parlar d'en Pere Martí, un minyó calavera y aixelabrat que conquista tots els cors femenins d'aquellas terras. La conversa acaba per recaure en sos últims amors ab la Mariona, afillada d'un rich constructor de barcas, en Cinquenas, y que per tots es lo millor partit del poble. Mentres n'están murmurant passa l'amorosa parella, rihent la Mariona com una boja y dihentli amoretas ell, casi sens adonarse de la concurrencia.

Fins aquí no ha entrat en escena la protagonista, pero no tarda á ferho en una de las escenas següents. L'Ágata, una pobre criatura recullida en un naufragi y que viu á casa en Cinquenas ab la Mariona, á qui estima com una germana, té tot el carácter d'una salvatge, tant per son natural com per la injustificada prevenció ab que la mira tot lo poble, fora de la Mariona y en Baltasanet, un mariner vell que l'idolatra com si fos filla seva. Surt l'Ágata per primera vegada després d'una escena de pesca (brillantment explicada per cert) y poch á poch ens entera de sa extranya infancia, del seu miraculós salvament... y al mateix temps posa de relleu sa feresa nativa, son carácter indomptable y sas fortas passions, exaltadas per la vida de mar borrascosa y terrible com ella sola.

Succeheix á tot això que las malas llenguas del poble contan al vell Cinquenas el festeig d'en Pere Martí ab sa neboda y afillada, tot lo que promou l'indignació del ricatxo, qui veyent que aquella es capás de casarse ab un miserable sens fortuna ni pervindre, jura y perjura que la desheredarà avans de consentirho. Però d'aquestas amenassas no tarda á enteráren la Mariona y desde allavors combina ab son estimat una estratagema per burlarlas. En Pere Martí farà veure qu'en festeja una altra per enganyar al vell, però ¿qui será aquesta? Al fi, després de pesarho molt s'elegeix la pobre Ágata com la més indicada, ja que vivint á casa la Mariona mateixa, justificará

tot lo que puga venir. En Pere Martí ha comensat resistintshi, però á l'altra escena ja posa en práctica el plan de la Mariona, no sens certas dificultats y ab mal éxit aparent. La escena aquesta, d'un din: r sobre la platja, en que hi pren part casi tothom, es de las millors de l'obra, y quan aquella s'acaba anantse en Pere Martí á pescar, á la mateixa barca de l'Ágata, apareix la Mariona volent retenerlo, ja qu'ha comensat á sentir el furor de la jealousy que no té de deixarla més.

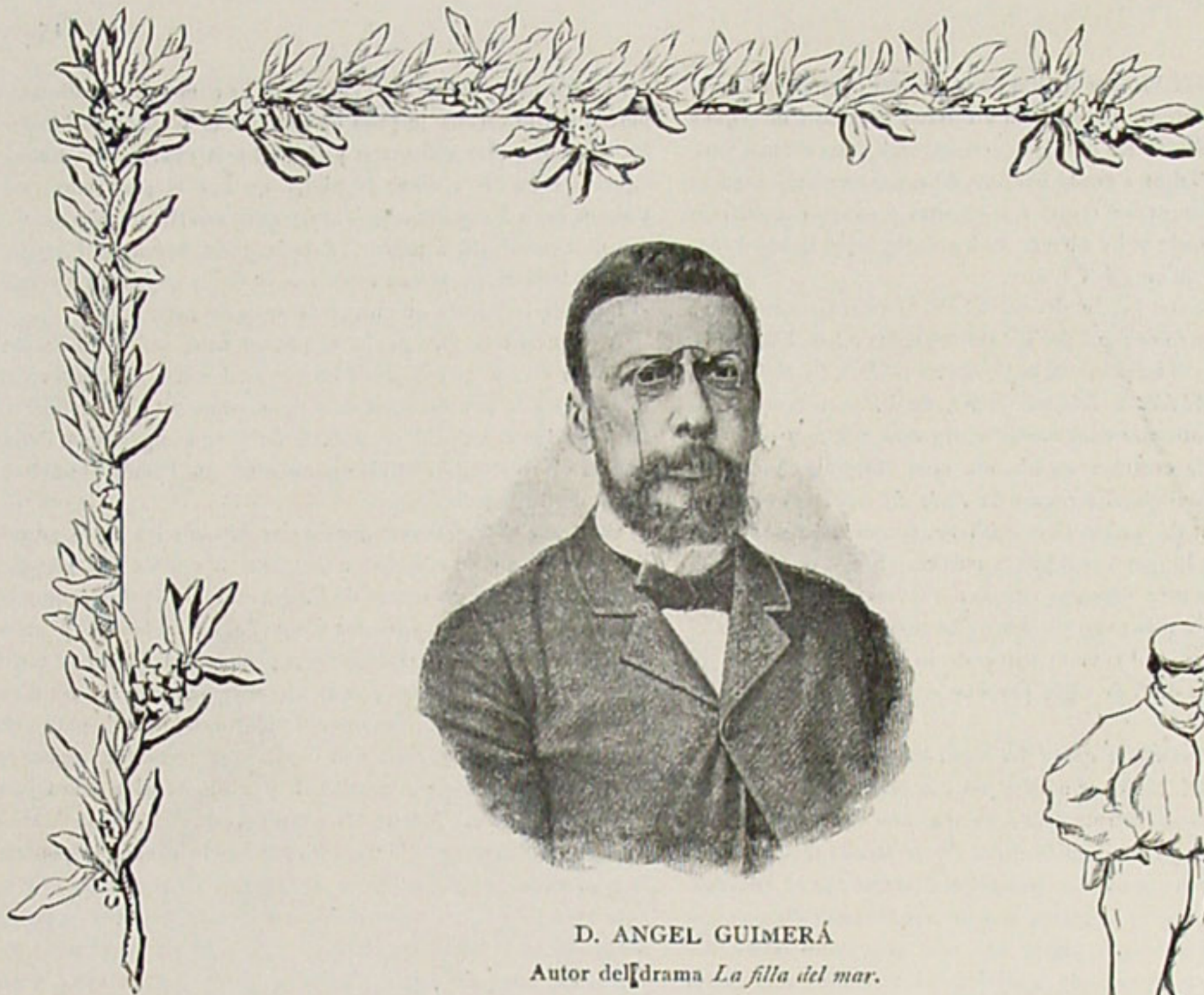
Ab aquest cop final acaba el primer acte, indiscutiblement el millor de tots per lo color ab que está escrit, la frescor del llenguatge y lo ben dibuixat dels tipos, sobre tot els secundaris. No faltá qui li senyalá certs defectes, però hi sigan ó nó, l'acte mereix ab tota seguretat els aplausos ab que l'acullí el públich la nit del estreno.

Comensa el segon acte per una escena còmica entre pescadors, á casa en Cinquenas, ahont van á cobrar sos jornals, retrayant tothom els amors de l'Ágata ab en Pere Martí y el cambi qu'ha sofert el carácter d'aquella, avans brusco y arrebatat. Acabada la distribució de pagas als treballadors y mentres aquests murmuran d'unas estranyas visitas de nit d'en Pere Martí á casa la Mariona, el xicot festeja ab l'Ágata més enamorada que may. S'en van aquells preparantne alguna y s'inaugura una escena passional y molt sentida, festejant l'Ágata ab en Pere Martí, ab gran desesperació de la Mariona, que fent comptes á la taula ab son oncle, acaba per perdre la paciència. Quan ve l'hora de retirar, dos mariners de la casa avisan á l'Ágata que no's comprometí, que per lo poble corra que'ns hi farán una, que no reli més de nit al seu promés... La noya s'indigna d'aquellas falsas suposicions... però atormentada per lo dubte resol esperarse prop de la finestra. Aquesta s'obre y salta á dins en Pere Martí... Ella l'agafa boja de celos... y de cop compareix la Mariona... Aquí hauria pogut acabarse magníficament el segon acte quedant las donas devant per devant però l'autor l'ha prolongat, potser ab no prou bon acert, fentlas barallar y dihentse tota mena de paraulas insultants... mentres la gent acut y en Pere Martí fuig per la finestra.

Al aixecarse el teló pel tercer acte, se veu un grupo de mariners devant de casa en Cinquenas que fent escándol y á la llum d'atxas de vent, esperan á n'en Pere Martí quan baixa per la finestra. Se promou una escena violentíssima y no triga á sortir en Cinquenas ab altra gent, resolt á venjarse del seductor de l'Ágata; el xicot vol detenerlo en nom de sa propia tranquilitat, però el vell furiós no escolta res... Sols el mariner venerable, en Baltasanet, qu'estima la noya de debó, ho arregla tot perque puga casarse ab en Pere Martí. Primer se nega ella á perdonarlo, amenassantlo ab la mort; però acabat d'una lluyta titánica, acaba ell convencentla de que ja no estima á la Mariona, que no la veurá més, que sols viurá per ella... y l'Ágata cedeix calmada al fi. Però una fatal casualitat fá que'l xicot torni á la platja, ahont troba á la Mariona boja de desesperació, que l'agafa abrassantshi ab deliri y no deixantlo anar de cap manera... A tot això entra l'Ágata... y llensant un crit ofegat, creyent en una escena d'amor entre son estimat y la seva rival... atravesa el cós d'aquell ab la fitora de pescar.

En Pere Martí se despedeix d'ella jurantli eterna fidelitat... y l'Ágata al sentirho compren el crim inútil y esgarrafós que acaba de cometre. Al sentirse acusada per la Mariona y no veyent salvació en lloch... se desprén dels que volen agafarla y's tira á mar, avans de que cap dels presents puga evitarho.

Es trist confessar que'l desenllás de l'obra no es lo més certat que té, las situacions no sempre son justas y el lirisme hi campeja potser una mica massa. Això no vol dir que estiga faltat de excelents trossos poètics, com els demés, però no arriba á la seva altura. El color local de platja no s'hi coneix

D. ANGEL GUIMERÀ
 Autor del drama *La filla del mar*.

Agata.—Sra. Sala.

Pere Màrtir.—Sr. Borràs.

LA FILLA DEL MAR.—Última escena del drama.

LA FILLA DEL MAR.—Escena I, Acte 1.er

Mariona.—Sra. Clemente.

Cinquenas.—Sr. Virgili.

Gregori.—Sr. Doménech.

Baltasnet.—Sr. Soler.

Catarina.—Sra. Morera.

(Dibuixos de F. Sardá y A. Casanovas.)

voltas, y algun personatge's ressent de convencionalismes escènichs, inexplicables en un autor com el senyor Guimerá. Un bon xich més de sobrietat hauria brillantat el drama donantli més energia encara.

Aquesta tensió dramática que dura desde el segon acte, fatiga al espectador y més al d'avuy día, acostumat á las produccions d'un caràcter completament oposat al dels vells motllos qu'aquesta vegada s'ha empenyat en seguir l'autor. En honor de la veritat, deu dirse que no per això escatimá las mostres d'afecte al senyor Guimerá, quan el cridá á las taulas tantas vegadas.

De l'execució té de parlarsen bé en conjunt; la senyora Sala tragué bon partit de son difícil paper de protagonista, com la senyora Clemente lluhí el seu de menos importancia. Entre'ls actors, el senyor Borrás ratllá á gran altura, representant ab exactitut y fonda veritat el personatge principal del drama. Tampoch hem de negar els elogis al senyor Soler, qui estigué com sempre, es á dir, superior á tota alabansa, en son paper de Baltasnet. Las segonas parts estigueren també molt ajustadas. En resum, pot dirse que la manera primorosa ab que's representá *La Filla del Mar*, no hi fou per poch en l'èxit qu'obtinué el día del estreno y que ha anat obtenint després, per lo que tots hem pogut veure. Molt acertat vá estar l'autor aquella nit, al no volerse separar, quan el cridaren á las taulas, dels actors que tan dignament li habian interpretat la seva obra.

Mereix també un aplauso la bonica decoració del primer acte, representant la platja y veyentse al fondo el mar, y á un costat la casa d'en Cinquenas. Per lo demés, aquest picament de mans ja l'hi concedí de bon grat el públich quan la vejà per primera volta.

Molts son els sentiments que'ns inspira l'última producció del senyor Guimerá, però'l que predomina sobre tots es el de tornar á admirar el seu indiscutible talent en una altra obra que no creyém que's fassi esperar. No cal encoratjarlo, porque ja'n sab ell de produhir depressa y bé; però *La Filla del Mar*, ens ha deixat, junt ab un recort més del insigne autor dramàtic, un desitj d'aplaudirlo ab més entusiasme encara. ¿Tindrém aquesta sort? Això sols ell pot dirho, però entre tant confiem que sí, per major gloria del Teatre Catalá, necessitat avuy més que may d'obras d'aquellas que fan època.

W. COROLEU

FRAGMENT DE «LA FILLA DEL MAR»

ESCENA ÚLTIMA DEL PRIMER ACTE

GREGORI.

Y si pleguessim y nosaltres anessim á la barca, Agata?

AGATA.

Sí, enlestím.

PERE MÁRTIR, á Agata.

Donchs la Mariona á tu no't...

AGATA.

Qué vols dir?

PERE MÁRTIR.

Res, res. (Qu'ella no se l'estima á l'Agata.)

(Los uns recullen los plats del esmorzar y ls altres preparan l'embarcament.)

AGATA.

Mírat, Pere Mártir, jo no soch ningú, sabs? Pero soch molt agrañida. Hi ha duas cosas que me las estimaré sempre per qu'ellas son la meva familia. (Arrenca á riure.) Mes que n'has de fer tu d'això?: deixemho corre. (Va rapidament á agafar la fitora.)

PERE MÁRTIR, anantli al darrera.

No. Dígamho, dígamho.

AGATA, donantli la fitora.

Donchs aguanta de primer, que tinch d'afinar las puas, que no's clavan gayre y relliscan els peixos. (Abaixantse á terra arregla la pedra d'esmolat.) No has pescat may tu, eh?

PERE MÁRTIR.

No, sí... No ho sé.

AGATA, alsantse.

Dónamela. (Pren la fitora, esmolantla.)

PERE MÁRTIR.

Ara alló que anavas á dir.

AGATA.

Ah, sí. Que las duas cosas que més m'estimo son la Mariona y un'altra cosa: aquella figura de fusta que tinch al meu quarto y que tant me la miro, y fins quan tinch massa penas li enrahono y m'hi encomano.

PERE MÁRTIR.

La d'aquell moro del barco ahont venías, oy?

AGATA.

Aquella, aquella. Alló es meu: veurás... qui no té res més... mira! Y alló'm sembla que'm lliga á la meva vida d'abans de venir aquí. Com si alló fos d'un altre món, d'allá ahont jo vinch, y fos la meva familia, el meu Nostre Senyor y tot; per que á Nostre Senyor, si un se l'estima, se'l pot representar com vol; y jo aquella cara la veig hermosa, y soch tota d'ella; y mírat, cada any com avuy m'hi abrasso y li dich: Pare meu! Pare! Y tot el guarneixo de flors. (Ella riu.) Ja pots riure, ja, home.

PERE MÁRTIR.

Donchs, veus, no rich gens.

AGATA, mirantlo fit á fit.

Veritat, no rius... Donchs que no't faig gayre fástich?

PERE MÁRTIR.

No: al revés, creume. En bona refé t'ho dich.

AGATA.

Donchs, mira... no hi estich feliç á n'això, jo. (Pausa.) Ah, veyám: per qué has dit al revés?

PERE MÁRTIR.

Jo he dit al revés?

AGATA.

He deixat unas puas, que al peixot que las hi clavil...

PERE MÁRTIR.

(La primera vegada que m'hi trobo: no hi sé bromejar ab aquesta xicota.) (La Mariona baixa de la casa de la esquerra.)

MÓLLERA.

Miréu fins ara no ve la Mariona.

LLUISEIA, burlata.

T'esperava el Pere Mártir, dona.

MARIONA.

Y qué n'haig de fer jo? Si, per mi ve el Pere Mártir!

AGATA.

Mariona, un'altra abrassada avuy.

(Mentres l'abrassa, la Mariona mira al Pere Mártir.)

GREGORI.

Apala, minyons. Enfileuse á la barca.

AGATA.

Jo estaré tot seguit. Baltasnet: íssala.

MARIONA.

Pere Mártir, això de no poderte parlar sempre'm fa patir molt.

PERE MÁRTIR, distret mirantse á l'Agata.

Sí, molt, molt. Baltasnet, vos vuy demanar un favor

Dígali. BALTASANET.
 PERE MÁRTIR.
 Que'm deixeu venir á pescar ab vosaltres,
 BALTASANET.
 Vina si vols.
 LLUISETA, á las noyas.
 Anemhi nosaltres també?
 MÓLLERA.
 No, no.
 AGATA, anant al barco.
 Aquí sí qu'es á casa! Ala, la vela, la vela!
 CATARINA, al Gregori.
 Creurías qu'ara el Pere Màrtir me sembla que va per l'Agata?
 GREGORI.
 Qué se'ns endona á nosaltres?
 (S'embarca en Gregori.)
 PERE MÁRTIR, á Mariona.
 Ja ho veus, faig lo que vols.
 MARIONA, á Pere Màrtir.
 Es que'n fas massa. No hi vagis.

AGATA, als que comensan á moure'l barco.
 Espereuse, que falta'l mariner nou. (Ab gran alegría.)
 PERE MÁRTIR.
 Ja vinch. Oh, no hi arribo.
 AGATA, rihent.
 Dónam la ma y salta. Alsa! Ara! (Segueix rihent.)
 MÓLLERA.
 Bona sort, y molt peix! (Tots cridan.)
 PERE MÁRTIR.
 Adeusiau. Adeusiau.
 AGATA.
 Adéu, Mariona. Adéu, Mariona. (La barca s'allunya.)
 CATARINA, á Mariona.
 Me sembla que's pesca peix gros avuy pe'l mar.
 MARIONA, malhumorada.
 Déixam. (En fa massa en Pere Màrtir.)
 (Al caure lo teló quedarà tot com al comensar l'acte. La Lluise-
 ta y la Filomena apedassant xarxas; la Catarina sentada á
 vora de casa seva. En Rufet y en Mòllera fent lo barco. La
 Mariona s'entornará cap á casa seva; y la colla de l'altra
 gent s'estará al fons veient com s'allunya la barca pescadora.)

LO COL-LEGI DE SANT JORDI

Una de las branca del arbre de nostre gloriós renaixement que ab més goig s'ha vist brotar en nostres derrers temps y que pot donar fruyts abundosos y ben sahonats á la causa catalanista pera'l pervindre de nostra terra, es, sens dupte de cap mena, la institució de la ensenyansa catalana, iniciada y portada á la práctica ab la creació del Col·legi de Sant Jordi per lo ferm propagandista en Francisco Flos y Calcat.

Catorze anys feya que se li premiá en públich Certamen una concreta y racional Memoria sobre la utilitat de la ensenyansa en nostra propia llengua, y d'allavors en sa infinitat d'articles en la premsa s'han donat á llum, corroborant lo mateix, y, com á cosa certa y positiva de qu'estava en lo just tan pedagógica y rahunada de fensa, vingué á sancionarho'l Congrés Nacional de Mestres verificat l'any 1888.

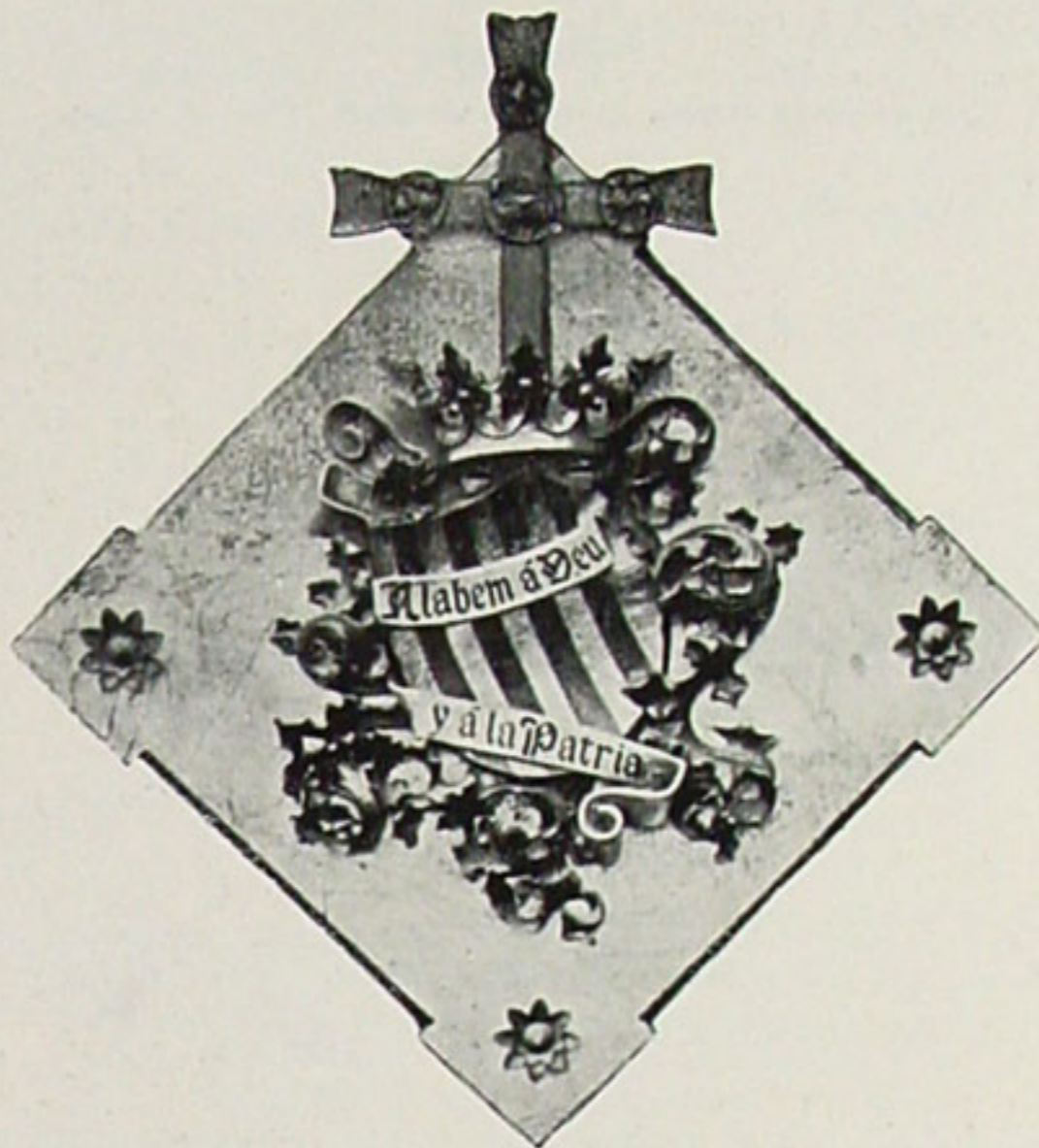
Després de tanta propaganda y de no haver sortit ningú á contradir aquells rahunaments favorables, hi havia necessitat d'entrar en lo terreno de la práctica. ¿Mes cóm? ¿Calia esperar quelcom de resolutiu per part dels elements oficials, que tenen, per dirho aixis, lligadas las mans y peus al jou del centralisme sense que per altra part en més ó en menos los domini una vergonyosa rutina? ¿Y en quant als

FRANCISCO FLOS Y CALCAT
 Fundador y Director del Col·legi de Sant Jordi.

Mestres particulars, dada la manera de ser y pensar dels pares de familia, que poch entenen ells en prescripcions pedagògiques, podian, donchs, los particulars, emprendre un cambi radical en la manera d'ensenyar sense trovarse contrariats per la ignorancia dels que mensualment contribuïen a engroixir sos honoraris ab los quals viuen? ¿Cóm era possible que'ls Mestres fessin entendre als pares la conveniencia d'emplear dit sistema d'ensenyansa no poguentse de moment presentar una ferma garantia, avuy que per tot se n'exigeixen?

Mancava, donchs, una persona desinteressada, una persona que ab la fé al cor y l'entusiasme més decidit s'empengués aquesta dificil tasca de regenerar la ensenyansa, donantse aixís lo primer pas, qu'es lo més costós y de més perill en totas las empresas de compromís; y aquest pas, com obrint portell a la rutina de tants anys, lo doná en lo curs passat en Flos y Calcat, abandonant casi per complet los beneficis que com a hábil caligrafo reconegut li podian redituar sense necessitat, exercint aquell art, de las penalitats y sacrificis morals y materials que en si reporta'l dedicarse a la educació y instrucció de la maynada. Aixó es de reconeixer dignament a fi de que's vegi ben clara la importancia y la trascendencia d'haverse portat a terme la creació d'un centre docent que, tal vegada a no ser l'esperit d'empresa y d'iniciativa del senyor Flos, unit al patriotisme de que tantas probas n'ha vingut donant, molts y molts anys hauriam tardat encare a poder gosar dels beneficiosos re-

ESCUT DECORATIU DEL COL·LEGI DE SANT JORDI.

sultats que ja a horas d'are està donant la ensenyansa catalana com a més pràctica, més racional y més en rahó considerada al modo d'ésser dels noys de la nostra terra.

L'obrirse al públich lo Col·legi de Sant Jordi fou verdaderament una novetat que la premsa cata-

lanista principalment s'en gaudi d'alló més. No obstant y aixó, alguns elements que de moment podian ajudar ab son concurs a tan gran empresa, desconfiant tal vegada del éxit, se posaren, com qui diu, a veure venir; mes, desfeta la desconfiansa ab las provas de fi de curs y ab los exercicis practicats per los alumnes en las tres festes infantils celebradas durant l'any passat, doná per resultat que en lo curs present se doblés lo número de deixebles,

COL·LEGI DE SANT JORDI: VISTA DE LA SALA ELEMENTAL.

havent arribat á seixanta los matriculats y á una quarantena'ls inscrits á las classes nocturnas. Y no fou sols aixó; si que també convensuts alguns pares d'alumnes de lo beneficiosa de dita ensenyansa, instaren fins á lograr la creació d'un Col·legi de noyas, que, ab lo titol de la Mare de Deu de Montserrat, funciona ja actualment baix la direcció de la professora Na Aurora Torner de Torra.

No es de duptar, donchs, que la ensenyansa catalana, aquesta institució que en principi se creya difícil la seva implantació, ha posat bonas arrels en lo terror de las nostras aspiracions, pera que á no tardar se vegi rellorir sovint y dongui'ls xamosos fruyts que sols en la teoria s'havian concebut.

Per altra part, y com servint de Patronat á tan magna idea, no poch hi ha de contribuir la agrupació posteriorment creada pera protegir y propagar la ensenyansa catalana, ja que aquesta ab los elements que compta podrà dur á terme la publicació dels

diferents llibres de text, com ja n'ha publicat alguns, completant aixis, lo que en altre pais que no sia embrutit per la politiqueria, li donarian

COL·LEGI DE SANT JORDI: VISTA DE LA SALA DE PÁRVULS.

Oh Se-nyor om-ni-po-tent oh sol que tot ho il-
 lumina il·lu-mina nos-tra ment ab la vos-tra llum de-
 ra-na - sol per a pen-dre hem un-gut her-ens a vos-tra pre-
 sen-ça en-se-nyau-nos la ver-tut en-se-nyau-nos la
 cien-ça o-rem ab a-ten-çó del mes-tre, pre-cep-te, ja-més, com si
 fos- u-na llis-ú por-ti-da de vos-tres lla-vis

Elis Millet

ORACIÓ D'ENTRADA Á LES CLASSES QUE'S CANTA EN EL COL·LEGI DE SANT JORDI.

(Lletra de Mossen J. Verdaguer. Música de Ll. Millet.)

la deguda protecció. Mes, en lo nostre, ja ho sabem; si no surtis de nostras iniciativas y de nostras cabals, lo que es la cultura intelectual principalment, en son perfet desenrotllo, quedaria ensopida y postergada: forsós es dirho.

Sia, donchs, la enhorabona, al commemorar ab lo present número la diada de Sant Jordi, qual

titol esculli En Flos y Calcat pera son Col·legi, com invocació que ha d'alentar-lo pera conseguir lo triomf de sa empresa, á semblansa del gloriós cavaller de que'ns parla la tradició, idol de las nostras aspiracions, com ja ho fou sempre en temps dels nostres aguerrits almogàvers en las sagnantas lluytas de la nostra brillant historia.

M. S.

GRUPO D'ALUMNES DEL COL·LEGI DE SANT JORDI.

HIMNE A SANT JORDI

QUE S CANTA EN EL COL·LEGI D'AQUEST NOM

Gloriós Sant Jordi,—patró de nostra terra,
Vulláu donarnos—la vostra protecció;
Y així escudats—serém per' Catalunya
L'estol ardit—que vol sa redempció.

—
Nostra mirada—á Vos hem dirigida,
Y nostre cor—reviu, gloriós Patró,
Perque un bon seny,—ensemps que la honradesa,
Donguéu joyós—á nostra educació.

Si deslliurareu—á una gentil primcesa
Ab vostra llansa—d'un infernal dragó,

Envers nosaltres—aydeu la nostra lluyta
Honrosa sempre—junyintse ab la oració.

—
Que ab fe suspira—la terra catalana
Volguent lliurarse—del jou de sa opresió;
Vostra senyera,—per sempre venerada,
Pera nosaltres—es Creu de salvació.

—
Gloriós Sant Jordi,—patró de nostra terra,
Vulláu donarnos—la vostra protecció;
Y així escudats—serém per' Catalunya
L'estol ardit—que vol sa redempció.

FRANCISCO FLOS Y CALCAT

LOS XIQUETS DE VALLS

Y LLURS CASTELLS

Si havéu estat may á la Festa Major d'alguna de las ciutats ó vilas del *Camp*, hauréu ja admirat extassiats sens donarvos compte de cóm es possible tal cosa, aqueixas colossals, atrevidas y elegants torres, quals pilastres son cossos humans, y quals voltas y lligats están construhits per musclosos y nervuts brassos quinas mans s'arrapan desesperadament, fent tremolar als cossos com si per baix los fonaments del edifici passés un devastador terratrémol. Descubrimnos devant d'aqueix espectacle, potser únich en lo món, propi de titans, que'ls homes de nostra terra, donant una colossal prova de son poder, aixecan á las darrerias del sigle XIX á la vista de la desvalguda y degenerada Humanitat.

¿Cóm comensaren los *Castells*? ¿Quin fou son origen? Ningú ho sab á punt segur; cap document ne parla; la *Historia de Valls* del erudit Puigjaner ho calla. Los besavis dels avis de l'actual generació feyan ja *Castells*. ¿Tingueren son origen á Valls? No pot assegurar-se. Corra com á bastant certa la tradició de que á mitjos del sigle XV vingueren uns alarbs, una especie de companyia de funámbuls, quals exercicis maravellosos agradaren tant á la gent de la població, que procurant imitarlos, n'exiren mestres. Desde llavoras que's fan *Castells*.

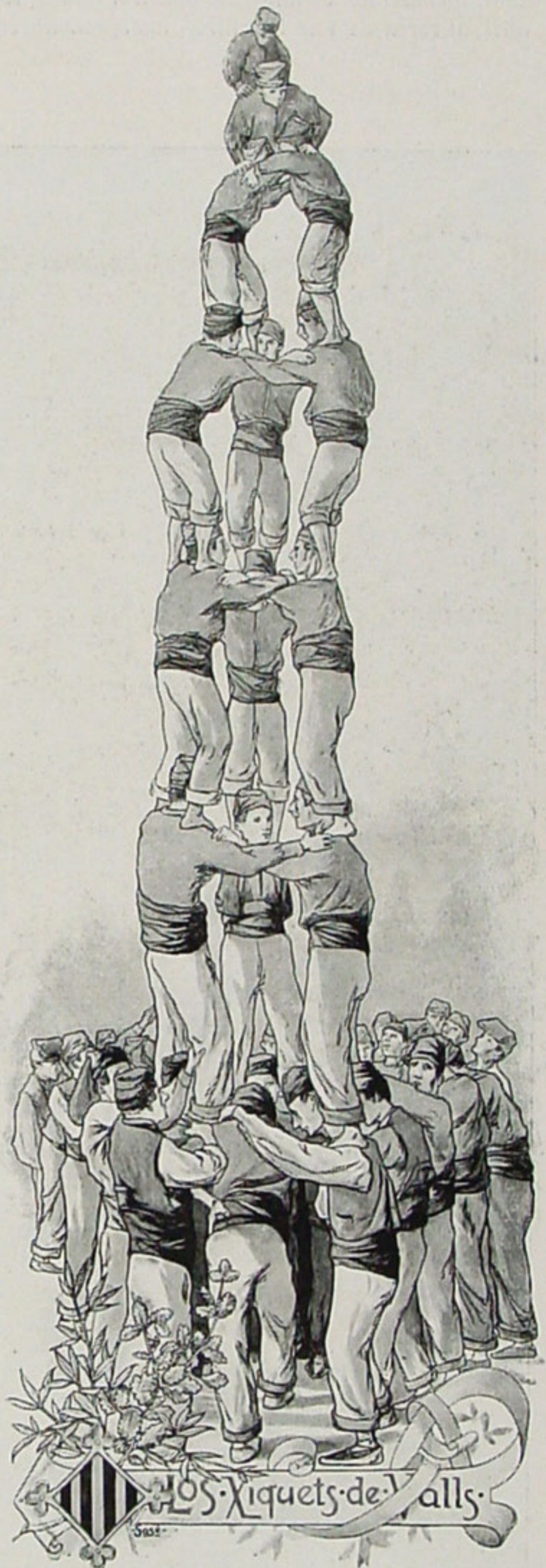
Per més que no's pugá sentar com á cert aquest origen, nosaltres lo creyem bastant admissible, y li consideran totas las personas inteligents, amés amés si tenen en compte que la *gralla* que va sempre com á complement del *Castell* al sò de qual música s'aixeca, es un instrument alarb, importat á Espanya pels invassors fills del Islam.

Entre tots los *esports* es potser lo més atrevit y artistich. Jo crech que si s'importava al Regne Unit, los inglesos s'hi entussiasmarian y l'aclimatarian. La major part de la gent del *Camp*, prefeixen veure *Castells* á una corrida de toros ó de cavalls.

Los *Castells* es potser lo que ha dat més anomenada á Valls.

L'inmortal Clavé escrigué sobre ells una de sas mellors pessas musicals; en la guerra d'África, tothom sab que'l general Prim se valgué dels aficionats que allí's trobavan pera escalar lo mur de Tetuan y plantar sobre ell la bandera espanyola, lo que deixá aterrats als moros, puig cregueren veure un miracle portentós en l'atrevida empresa dels braus fills del *Camp*.

Una particularitat sobre'ls *Castells*. Los castellers, comensan á donarse á l'afició desde sa més tendra edat. Lo *casteller* á set anys ja es *enxaneta*; á vuyt ó deu, *aixecador*; á dotze, para á *dosos*; á

PLAFÓ DECORATIU

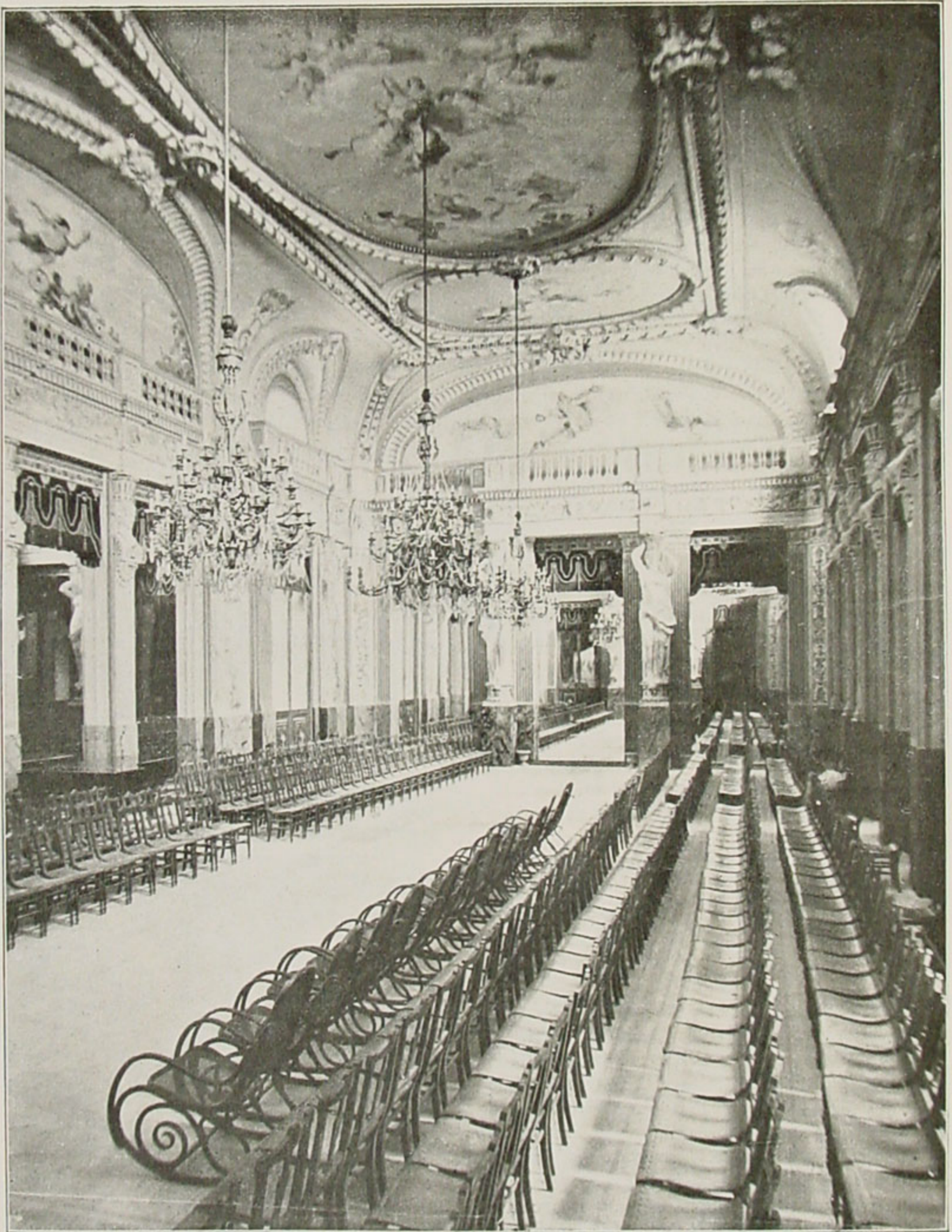
EXISTENT EN EL COL·LEGI DE SANT JORDI

(Dibux de J. Gosé.)

quinze à sisés; à divuyt à quints, y aixis anant baixant, fins arribar à baixos. De manera, que aquest ofici, al revés de tots los altres, los aprenents co-

mensan pel cap-de-munt. Quan l'aficionat à algun art ó professió vulga entrar com sol dirse per la finestra, se'l deu haver de posar à casteller.

JOSEPH ALADERN

PALMA DE MALLORCA: INTERIOR DEL SALÓ DEL CÍRCOL MALLORQUÍ

REVISTA POLÍTICA D'ESPANYA

Per Real decret, llegit fa tres dias al Congrés y al Senat, lo Govern ha considerat convenient suspendre per temps indefinit las sessions del Parlament Espanyol. La clausura de las Corts, lluny de dordre á ningú, ha estat ben acullida. Fins los diputats de oposició més radical que, ab pocas excepcions, sempre s'han mostrat partidaris de que las Corts estiguin obertas tant quant més temps millor, aquesta vegada han quedat tranquils y alguns d'ells s'han associat á las demostracions de infantil alegria mostradas per no pochi bailets de la majoria ministerial, en quan sentiren llegir lo decret ab que'l seu ilustre quefe'ls dava *suelta*. Aquellas sessions borrascosas dels darrers dias de las legislaturas, aquella cridoria de protestas ab que las minorias solian acullir los primers anys de la Restauració los decrets de suspensió ó bé dissolució de Corts, han passat á la historia.

Y si als membres del Parlament, part integrant de las institucions fonamentals, segons l'altre dia deya Romero Robledo, los importa poch que'l Govern prescindeixi del seu concurs, al pais encara l'importa menos. Los diputats conservadors y'ls lliberals que tant s'escandalisaren al sentir dir al senyor Cañellas que la joventut intelectual de Catalunya, per no volguer saber de las cosas politicas de Madrid, fins ignora quan está obert ó está tancat lo Parlament Espanyol, haurán de convèncers de que si la joventut catalana, en aquest cas va per mal camí, va ben acompanyada.

Però que'l pais se mostri indiferent á lo que fan, y, lo que's més trist, á lo que haurian de fer las Corts, no ha de influir gran cosa en la marxa ordenada de la política. Tenim vigents, com á lley del Estat que á tots obliga, los nous pressupostos y, per consegüent, assegurat per un any quan menos, lo benestar material de dugas ó tres mil familias que constituheixen l'oligarquia civil y militar, lliberal y conservadora que, de vint anys ensá, s'esforça en procurar la felicitat d'Espanya. Lo demés que pot interessar á la nació, té espera. Se passarà l'istiu y, á no ésser per qüestió de forsa major, no's reuniran las Corts fins á entrada d'hivern. Se reforçarà'l Govern per medi d'una modificació parcial del Ministeri, y aixis podrà'l senyor Silvela lliurarse cómodament al treball de regeneració de la patria. No es de témer que, obstacle á aquesta tasca, sigui l'actitut de la massa neutra representada per lo Directori dels senyors Paraiso y Costa. Amenassador es lo manifest que'l Directori ha publicat fa pochi dias, però no deu inspirar cuydado. Divuyt mesos han passat aquests senyors preparant la gran embranzida: probable es que'n passin altres tants ó més. Que tal es lo desti dels revolucionaris que continuament diuen lo que volen fer: no fer may lo que diuen.

A l'Ateneo de Madrid han continuat aquests darrers dias las conferencias sobre'l Regionalisme. Y dich solzament Regionalisme, perque no obstant que'l tema proposat compregui també'ls conceptes *Centralisació y Descentralisació*, los disertants s'han fixat poch en aquests dos últims y molt en lo primer. Y's nota que casi tots ells han parlat del regionalisme concretantlo á Catalunya. S'explica que tal hagin fet, tenint en compte que, del moviment regionalista espanyol, sols lo català excita l'atenció á Espanya y á fora d'ella. Es, per altra part, evident que per tindre ocasió de parlar y, qui sab si de censurar en aquest punt concret á Catalunya, enuncia l'Ateneo de Madrid las esmentadas conferencias.

Quatre son los oradors que'n aquests darrers dias han ocupat lo sitial de la càtedra: los senyors Sánchez Guerra, Abadal, Canalejas y Moret. Lo primer d'aquests senyors, al tractar dels antecedents del regionalisme á Espanya, aparegué sentant lo peu en base ferma, ja que'l fa arrencar principalment del Municipi y de la comarca ó regió que constituheixen organismes que arrelan en la naturalesa tant ó més que l'Estat central ó nacional. Creu que lo que pertorba las relacions entre aquest y aquells organismes, es la tendencia á la concentració de forsas y atributs que mostra més cada dia l'Estat central. Lo mal ve de lluny, però s'ha agravat especialment desde'ls primers anys del sigle qu'ara acaba. L'orador determiná clarament los danys que aquella concentració ha ocasionat y ocasiona á Espanya, però per tot remey, senyalá la descentralisació purament administrativa, fugint de tot lo que pugui semblar traure atribucions constituyents al Estat central, perque en això veu perillar l'unitat de la patria. La conclusió del discurs no apareix molt armònica ab los principis aduhits al sentar los antecedents y caràcter del regionalisme. Lo millor de la conferencia del senyor Sánchez Guerra, es la crítica que'n ella fa de l'Administració espanyola.

Honrat per una atenta invitació de la Junta directiva del Ateneo, lo diputat á Corts, senyor Abadal, ha vingut á Madrid exclusivament per pendre part en las conferencias de que parlo. No crech exagerar dihent que la del senyor Abadal ha estat de totas ellas substancialment la millor. Comensá el senyor Abadal dihent que creu per demés parlar de *centralisació y descentralisació*, perque considera aquestas paraulas dugas modalitats de la idea centralisme, la qual res té que veure ab la doctrina regionalista qu'ell professa. Defini, no obstant, la centralisació, com á condició necessaria del poder soberà, tal com avuy está constituhit á Espanya, y

la descentralisació com acte voluntari d'aquest mateix poder, delegant facultats que li son propies a altres poders a aquell subjectes. Atenentse a la lògica y a la propia conveniencia, lo poder soberà, en las condicions de vida que avuy té, no deu dependres de cap facultat, perque al ferho se nega a si mateix.

Idea molt complexa es lo regionalisme, però concretantla a lo social y polítich, constituheix un organisme de govern y com a tal, ó millor, com a totas las colectivitats que tenen caràcter y fi determinat, deu concedirseli personalitat propia. No es contrari a la existencia del Poder soberà de la Nació: lo dret polítich modern reconeix l'existencia de tres poders independents un del altre: lo legislatiu, l'executiu y'l judicial, y no's tem que, per causa d'aquesta divisió del poder soberà, l'Estat perilli ni la Nació's descompongui. La rahó de tal divisió es per evitar que'ls governs degenerin en despòtichs y dictatorials. No obstant no s'evita. L'Estat, tal com está organitzat en lo regim unitari, ho es tot. D'aquí prové la necessitat del regionalisme. Hi ha que reconèixer que'n las agrupacions de pobles que forman la Nació hi ha, a més de las que donan vida al Estat soberà, altres concrecions socials que, per tindre naturalesa distinta de la general y per perseguir fins especials, son entitats juridicas ab personalitat propia. Espanya, especialment, es un conjunt de núcleos socials ab vida y tendencias ben determinadas, que per desenrotllarse en la seva respectiva esfera, no necessitan de la tutela ni de cap mena d'intervenció del Poder soberà. Aquest, en determinadas circumstancies, podrà armonisar contradiccions per evitar conflictes inter-regionals; may propassarse a unificar la manera d'ésser d'aquells núcleos.

Lo senyor Abadal determiná després los motius perque Catalunya aspira a l'autonomia. Recorda que'n la nostra regió, l'idea de governarse per si mateixa en lo que li es peculiar y propi, si s'ha debilitat, may s'ha estingit. Ofegá ab sanch Felip V las llibertats tradicionals, però aquella mateixa opressió alletá la protesta. Los primers que la formularen sortiren d'aquella Universitat de Cervera, creada per matar l'esperit catalá. May Catalunya s'ha resignat a la seva desgracia. Si'l senyor Abadal hagués volgut reforsar aquesta afirmació, ne tenia prou ab recordar los successos polítichs ocorreguts en la nostra regió durant lo sigle qu'ara acaba. Al fons de totas las sedicions populars, guerras civils y revolucions, ha pantejat sempre l'esperit de la patria catalana. La evolució de las costums, los interessos creats a Catalunya, alguns contraris a ella mateixa, donan més complexitat a la idea y plantejan un problema de no fácil solució; però en lo essencial, la protesta té'l mateix caràcter que tenia en 1714, quant la caiguda de Barcelona.

Acabá'l conferenciant la seva hermosa oració,

dihent que la repressió governativa ab que alguns amenassan per detindre'l moviment reformista de Catalunya, si arriba a realisarse, será inútil. Impulsa a aquest moviment una idea: las ideas se transforman y moren per l'acció del temps ó per lo topament ab altra idea: may per la forsa. No temeu per l'existencia del Estat Espanyol: per medi de la superior concreció que ab lo reconeixement de la personalitat de las regions ha de representar, aquella existencia será més vigorosa y més digna. No perque desapareixi'l centralisme absorvent, s'ha de produhir la forsa centrífuga qu'escampa'ls àtoms: se produhirá la centripeta que atrau, acosta y més contribuheix al equilibri que manté y ordena'l moviment sideral.

Fins los més intransigents anti-regionalistas—que eran no poch entre la nombrosa concurrencia que omplia la sala—convenen en que'l discurs del jove diputat catalá ha estat una acabada exposició de la doctrina sociològica, un esforç intel·lectual de primer ordre y una mostra de cortesia, habilitat y prudencia que desarmá a un auditori en gran majoria predisposat en contra del orador.

Alguns, ben poch, periódichs de Madrid han publicat breus extractes d'aquest discurs: los de gran circulació, los que aquí'n dihém *rotatius*, a excepció de *El Herald*, no n'han dit paraula.

Després del senyor Abadal, parlá Canalejas. Aquest senyor tractá'l tema ab l'eloqüencia y abundancia de conceptes que li son caracteristicas. Per ell l'aparició del regionalisme no suposa la existencia d'un nou problema de caràcter constituent. Espanya pateix, no perque necessiti de nous remeys, sinó perque'ls que té a má no se li aplican bé. Tot ho troba fora de rotllo. Segons ell no son lo que deuen ser ni la Monarquia, ni la Iglesia, ni la Universitat, ni la Magistratura, ni'l Parlament. Y fins sembla que troba deficientes los principis democrátichs que informan la moderna l·legislació.

Per tot remey a mal tant grave, proposa que la acció social y la politica s'acostin y's compenetrin y donguin vida y realitat a una soberania nacional forta, única é indivisible. Per lo tant, no hi ha que innovar substancialment res, no s'ha de tocar a lo constituhit; per regenerar a Espanya, n'hi ha prou ab millorar l'administració. Y per millorarla, res de reformas basadas en lo reconeixement d'organismes que'n diuen naturals. Per ell no hi ha més organismes naturals que la familia y l'Estat: lo municipi, la provincia ó la regió son mers accidents, obra de l'història, subjectes als daltabaixos de la politica, que sols poden y deuen viure compenetrantse ab l'Estat que'ls confereix y'ls trau atribucions, segons ho considera convenient.

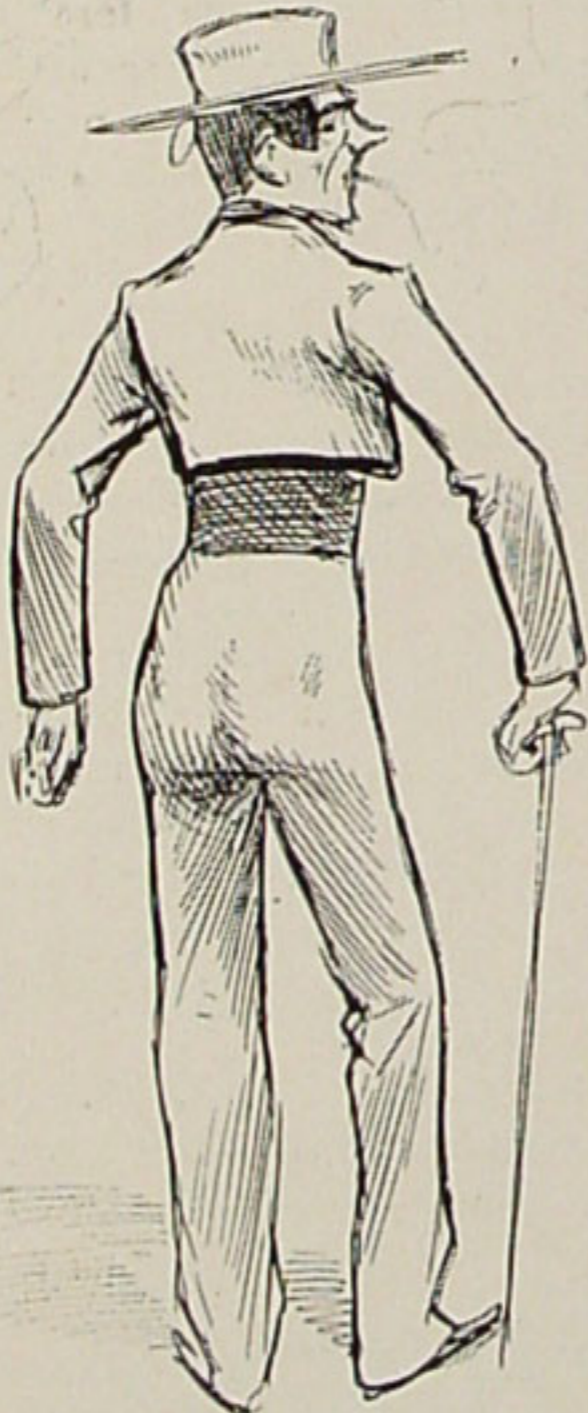
No obstant, lo senyor Canalejas se mostra descentralisador a la seva manera. No vol que'l Municipi y la provincia visquin baix la tutela del Poder central, però si que sofreixin l'alta inspecció de

El Govern fent la competència á la *Unió Catalanista* ab la edició de sellos.

—De segur que aquest lloro ha estat á Madrid.

Els que tenen estancada la sal d'Espanya.

—Si'l tabaco continúa als preus d'ara, tornaré á la pega dolça.

(Dibuixos de A. Utrillo.)

aquest poder. l'aca concessió. No hi ha diferencia entre una y altra cosa; es qüestió de paraulas. Tot-hóm sab lo que l'inspecció del Estat significa á Espanya. No ha pogut moralisar, ni ordenar sisquera, ls més dels organismes que viuhén baix la seva immediata direcció, y's vol que l'acció del Estat sigui profitosa, aplicada á entitats socials que, per naturalesa y tradició, s decantan sempre á la vida autònoma.

Tot lo discurs del senyor Canalejas s'encamina á ponderar la necessitat de que'ls organismes socials se compenetrin y's fundeixin ab l'únich objecte de dar prestigi y forsa al Estat central. No es poca pretensió, sobre tot en un país com Espanya, ahont l'Estat nacional es, pot dirse, joguina de las oligarquias formadas per los partits que's titulan governants. Ab sistema representatiu ó sens'ell, sempre l'Estat espanyol, mentres sigui omnipotent, per instint de propia conservació, será opressor dels grupos socials que per lley de naturalesa se senten allunyats d'ell y resisteixen quant poden las sevas imposicions.

En quant á las declamacions contra'ls regionalistas catalans, suposant que la doctrina que sustentan, no sols es contraria á la unitat de la patria, si no que es també un empenyo *criminal*, bo seria que el senyor Canalejas, que's diu demòcrata, recordés que també de *crimina* y antipatriòtica se califica va la doctrina democrática ans de 1868, lo qual no evità que las solucions per la democracia enaltidas, triunfessin á Espanya.

**

Lo senyor Moret ha tancat la serie de conferencias sobre'l regionalisme, ab un discurs com tots los seus, conjunt abigarrat de mérits y defectes. Los mérits son los de sempre: variada y enlluernadora ilustració y gran manya per encabir en lo quadro en que tanca'l tema, tot lo que li sembla que pot fer efecte en l'auditori, per poch que's relacioni ab la materia de que tracta. Los defectes també han estat los en ell usuals: base insegura en l'argumentació, coneixement superficial del assumpto y poch afortunat en los recursos de la dialéctica.

Lo senyor Moret, tan individualista, es partidari de la centralisació: sens ella no concibeix l'existencia del Estat, però creu que hi ha dugas menas de centralisació: la bona y la dolenta. No cal afegir qu'ell está per la primera, qu'es la que dona al Estat totas las facultats politicas y las més trascendentals en l'ordre administratiu. Acepta la personalitat del Municipi: va més enllá que Canalejas; però com á aquest, no li parlin de la provincia, ni menos de la regió com á núcleo social y organisme necessari en la constitució politica. En las parrafadas eloqüents que dedicá Moret á aquest punt de la conferencia, sembla que concedeix á la regió carácter etnogràfic é històric, però li nega personalitat real y efectiva. De manera que si l'etnogra-

fia y l'història que abarcan la vida tota d'un poble, com es y com ha estat, no son per si mateixas una realitat, es difícil adivinar en aquest cas, qu'es lo que per realitat entén lo senyor Moret. Per l'etnografia y per l'història se defensa l'existencia real de las nacions.

Per combatre l'idea de l'unitat en la diversitat en que s'apoya lo regionalisme, Moret acut á un recurs ara en moda, al de dir que la tendencia en tots los pobles d'Europa y América, es á la unitat, á la formació de grans imperis, com si quants tractan ab la deguda atenció aquestas qüestions ignoressin com s'ha d'entendre la paraula Imperi, que á Alemanya é Inglaterra, y fins als Estats Units, que cita Moret en apoyo del seu argument, es sinònima de federació. Perque Suissa y'ls Estats Units han fortificat darrerament lo poder central, en lo sentit de que millor pugui obrar en tot lo qu'es de carácter nacional, Moret canta un himne á la centralisació. L'argument no surt, perque la doctrina regionalista no nega al Estat central la facultat d'entendre en lo que realment es condició de vida en las societats modernas y salvaguardia dels drets individuals, comuns á tots los pobles del món civilisat.

Creu lo senyor Moret que'l regionalisme representat en l'agitació que actualment hi ha á Catalunya, no es lo filosòfic y científic que han exposat al Ateneo los catalans senyors Soler y Abadal, sinó altre més grave que califica de faccions, disolvent y separatista. Y posat lo peu á aquesta devallada, l'orador rellisca llastimosament fentse ressó de totas las vulgaritats, malavolensas y rancunias contra Catalunya y'ls catalans, que, orals y escritas, se senten, no d'ara, sinó desde fa temps, en certa gent á Madrid. Treu á relluhir lo del nostre egoisme en la qüestió aduanera, insinúa que per salvar los interessos de Catalunya, Espanya ha perdut Cuba, y atribuheix una importancia que no tenen á certas vehemencias d'expressió en alguns adictes al catalanisme; olvidant que de semblants vehemencias y exageracions, no se'n lliura ni se'n ha lliurat may cap partit polític en lo periodo de la propaganda y de l'acció, més ó menos revolucionaria.

Desfogat lo senyor Moret del aixardor patriòtic que produheix en ell l'actitut de Catalunya, mostrá'l bon sentit de no demanar ferro y foch contra els catalanistas: al contrari, creu que se'ls deu tractar amorosament y combátrer la seva doctrina ab l'exposició de la contraria y resoldrer lo problema per medi del ordenat desenrotllo de las energias nacionals.

Encara aixis lo discurs está molt lluny d'arribar á lo que la importancia del tema y la reputació de sociólech que té Moret, exigeixen.

J. GÜELL Y MERCADER

Madrid, 6 abril.

AVIS

Posém en coneixement del públich que ja ha sortit la fulla que anunciarem en el número anterior, reproducció solta en paper de primera calitat de nostra Salutació á la Prempsa Catalanista, á propòsit pera particulars, Agrupacions y Centres Catalanistas.

PREU DE CADA FULLA: 20 céntims.

S'admeten encàrrechs en tots els punts de subscripció y venda de LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA.

Pagos á la bestreta.

Corresponsals administratius

de

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

A CATALUNYA

Sra. V.^{da} de R. Anglada, Plassa Major, 17, Vich.

Srs. J. Caminals, Galtés y C.^a, Picas, 4, Manresa.

Don Joseph Rocosa, Riera, Canet de Mar.

» Anton Comas, Vilafranca del Panadés.

» Joseph Franquet y Serra, Girona.

» Enrich de Carreras, Pont, 7, La Bisbal.

» Miquel Verdaguer, Baix Sant Pere, 9, Figueras.

» Francisco Clará, Sallent.

» Jaume Joseph, Granollers.

» Llorens Lladó, Rambla, 113, Sabadell.

» Joan Lloansi, Sant Feliu de Guixols.

» Narcís Planadevall, Sant Esteve, 29, Olot.

» Jaume Amorós, Plassa de la Sal, 19, Lleyda.

» Joan Gorina, Tarrassa.

A VALENCIA

Don Vicens Pastor, Victoria, 11, principal, Valencia.

A MALLORCA

Srs. Amengual y Muntaner, Llibreria, Cadena, 2, y Conquistador, 30, Palma.

FABRICA

DE

Caixes pera caudals,

Llits de ferro, Básculas,

Panys, Secrets, Sunyés, Rentamans y

tota classe de articles pera cases-torres

de

JOSEPH CAMINS PARERA

4, Fontanella, 4.

PLASSA DE CATALUNYA.

BARCELONA

